

Leerrede over Jesaja 57: 2, uitgesproken op Zondagmorgen 5/02/50 te Schiedam door ds H. Hofman, evangeliedienaar.

Zingen - Psalm 103: 8 en 9
Lezen - De Wet des HEEREN
Psalm 103

Voorrede.

Al kan ik soms een beetje aangedaan zijn en al zou het soms iets verward zijn, dan verdraagt gij allen mij wel. Ik heb deze week uw liefde ervaren, daar ik met mijn gezin door u als op de vleugelen des gebeds gedragen werd, waar ik ulieden zeer dankbaar voor ben en Gode erkentelijk, want dat alles vloeit toch voort uit Zijn genade.

Wat wij daar dan zongen, dunken mij zaken te zijn, die deze dagen hier in ons aller hart werkzaam geweest zijn. Wat door ons allen wordt beleden, dat is weer in daden in ons midden gebleken, dat, gelijk het gras, ons kortstondig leven is. Ons leven wordt voorgesteld bij het gras en bij de bloemen des velds. Zijn die van elkander verschillend en onderscheiden in kleurenpracht, in sterkte, in frisheid, zij allen zijn nochtans zó zwak, dat als de wind er over gaat, dan weet en vindt men haar standplaats zelfs niet meer. Wat dan mijn geliefde vrouw en uw vriendin getroffen heeft, ligt ook voor ons gereed. De één vroeger, de ander later; wij blijven hier niet. De mens gaat naar zijn eeuwig huis. Maar nu blijft er dit over:

Maar 's HEEREN gunst zal over die Hem vrezen,

(kijk, dat is niet vergankelijk, dat is niet tijdelijk, maar is eeuwig)

In eeuwigheid altoos dezelfde wezen;
Zijn trouw rust zelfs op 't late nageslacht, ...

Is dan het éne, een zaak die tijdelijk is en die niemand kan ontgaan - wij moeten allen sterven - maar de vreze des HEEREN is iets anders, dat vloeit voort uit Zijn reine Wezen. De dood is de straf der zonde, maar de vreze Gods vloeit voort uit Zijn Wezen, want noch ik noch gij hebben van nature vreze Gods. Het mag wat slaafse vrees zijn, maar dat wordt hier niet bedoeld. Want al zegt men, zoals de psalmdichter zich elders uitdrukt: "De trotse dwaas zegt in zijn boos gemoed: Daar is geen God", evenwel woont van het kennelijke van God in ons, zelfs in de blindste heiden.

Doch in deze 103e psalm, wordt de slaafse vrees niet bedoeld, maar de kinderlijke vrees, die vreze waardoor men afwijkt van het kwaad, om lief te hebben alle goed. Die vreze, waarvan staat dat zij het beginsel is der waarachtige wijsheid, daar toch de mens uit zijn natuur een dwaas is. Want als ons - zijnde christenmensen, schepselen Gods, die allen Gods Woord in onze woning hebben - gevraagd wordt: "Zeg me eens: Wie is God?" Dan staan wij, als er geen genade verheerlijkt is, als een dwaas. Want dan kunnen wij wel zeggen: "Er staat in de Bijbel." Inderdaad, dat is waar. Maar als ons gevraagd wordt: "Vertel mij nu eens: wat wéét, wat kènt gij van God?" Dan moeten wij bekennen, dat een os zijn bezitter kent, en een ezel de krib zijns heren, maar dat wij het recht des HEEREN onze God, niet kennen. Dat is dan òns deel!

Maar de vreze des HEEREN, die gewrocht wordt door de Heilige Geest, middellijk door de verkondiging des Evangelies, is als een zaak die ons verheft vanuit dit stof der vergetelheid, ons opwekt en opleidt tot hogere zaken. En aan die vreze des HEEREN is verbonden die gunst van God, die, over degene die Hem vrezen, in eeuwigheid altoos dezelfde zal wezen. Als ik nu eens geen gunst van God had, waar zou ik dan belanden? Maar ik gevoel me als doortrokken te zijn van de gunst van God.

Wat ik mij nooit heb kunnen indenken en waar ik mogelijk nooit zo op heb gelet als ik anderen uit zulk een geval heb horen spreken, is nu mijn ervaring, dat ik mij als niet kan indenken dat ik een vrouw gehad heb. Gij zult zeggen: "Dat klinkt zeer vreemd." Ja, dat kan wel zijn, maar het is zó voor mij, alsof ik een zeer, zéér geliefde vriend of vriendin verloren heb. Nu is er hier een wetenschap van de kennis en de genade Gods die zij heeft gehad, dat weet ik nu méér dan in al die jaren dat ik omgang met haar heb gehad, zó komt dat op de voorgrond.

Maar verleden week, in de nacht van Zaterdag op Zondag heeft God (dat ben ik afgelopen Dinsdag gewaar geworden) de band des huwelijks, die Hij gelegd had, Zelf ontbonden. Ik heb gemerkt dat velen uit de gemeenschap dat aldus hebben aangemerkt, dat mijn vrouw zou gaan sterven, doch zelf heb ik er toen niet eens over gedacht. Wat Hij doet, doet Hij op zulk een wijze (hoewel het zeer ernstig is), dat op de voorgrond treedt wat wij zongen: "Zijn gunst." Ik heb niet anders dan de gunst van Hem, Die mij heeft aangenomen en Die mij Zelf mijn vrouw in het verleden heeft toegeschikt. Gijlieden weet wel, dat ik niet zelf mijn vrouw gezocht heb, maar dat God, nadat Hij Zijn verbond met mij had opgericht, uit Zijn eeuwig welbehagen openbaarde, dat Hij een ieder zijn huisvrouw als met eigen hand toebrengt, en dat Hij mij haar als mijn vrouw had besteld.

Ik kende haar als zwak en ziekelijk. Toen heb ik gevraagd of Hij dan, als dat Zijn wil was, genade wilde toeschikken om, wat er ook zou voorkomen, op Hem te mogen rekenen, ook, (aan ziekte zijn grote geldelijke uitgaven verbonden) of ik nooit mijn hand bij iemand zou behoeven op te houden. Dat heeft Hij mij ook beloofd. Wat Hij toen beloofd heeft, dat heeft Hij ook volbracht. Ik geniet niets dan Zijn gunst.

Hij heeft ons Zelf samengevoegd en heeft het ook Zelf ontbonden. Alzo is dan de wil van die hemelse Vader. Als ik nu op alles terugzie, dan moet ik bekennen dat de goedgunstigheid van die God, Die in de braambos woont, mij in deze jaren bezet en in alles gedekt heeft. Nu is het voorbij.

Vannacht heb ik geslapen vanaf gisteravond elf tot vanmorgen zes uur. Het is anderhalf jaar geleden dat dit voor het laatst gebeurd is. In de laatste anderhalf jaar heb ik 's nachts niet meer dan een half of een heel uur achtereen geslapen, en als ik haar adem niet hoorde, voelde ik voorzichtig of haar hart nog sloeg. Ik heb dan ook in die anderhalf jaar geen behoorlijke nachtrust gehad. Maar terugziend, heeft Hij me overal mee doorgeholfen, want ik gevoel mij nog gezond en sterk en vanmorgen gevoel ik mij fris in geheel mijn lichaam. Daar weet ik in al die tijd niet van: een fris, uitgerust gevoel.

Hij heeft mij doorgeholfen en daarom kunnen wij tot roem van Zijn genade zeggen: "Hulp van God verkregen hebbende, sta ik tot op deze dag." Ook blijft die genade over, niet alleen tot troost van mij, maar ook voor mijn kinderen, dat: "Zijn trouw rust zelfs op 't late nageslacht." Zij heeft in de vreze des HEEREN gewandeld. Er staat van Abraham, dat God hem gekend heeft, opdat hij zijn kinderen en zijn huis na hem zou bevelen, en zij de weg des HEEREN houden, om te doen gerechtigheid en gerichte; opdat de HEERE over Abraham zou brengen, hetgeen Hij over hem gesproken had. Dus, kinderen, weest ook een betrachter van wat moeder nagelaten heeft, want dan zullen de zegeningen, die zij vanaf haar jeugd genoten heeft, op ulieden overgaan, want dat is het woord van Zijn beloftenis.

Verder heeft onze gemeenschap een steunpilaar verloren. Ik heb daar nooit zoveel over gesproken, maar mijn vrouw is een draagster geweest, die met haar zwakke lichaam (altijd ziek en veel pijn) alles in het gebed opdroeg, soms zelfs tot in de nacht. Want, als ik 's avonds laat thuis kwam, is het wel gebeurd dat ik haar daarin overliep, dan lag ze op de grond alles Gode op te dragen. Dat speelde zich allemaal af tussen vier muren, waar geen haan naar kraaide. Zij heeft God voor haar naaste gezocht.

Daaruit is er al heel de week wat in mij om over te spreken. Afgelopen Woensdag wenste ik al deze dag voor te gaan. Hoewel het de gewoonte is om zo'n dag in rouw thuis door te brengen, gevoel ik echter dat het in dit geval niet op zijn plaats zou zijn, want ik behoor in onze gemeenschap, en wij behoren - als door God samengevoegd - onder en bij elkaar. Mij dunkt, dat ik, als geheel één met ulieden, en met haar getrouwd geweest zijnde, het meest in aanmerking kom om dan vertolker te zijn van de gedachten van mijn en van uw hart in deze omstandigheden.

Daarom vraag ik uw aandacht voor de eerste twee verzen uit het 57e hoofdstuk van de profeet Jesaja. Zoeken wij echter vooraf Gods aangezicht om een verbeurde, ons onmisbare zegen.

Tekst.

Het woord waarvoor wij uw aandacht vragen noemden wij u zoëven uit de godsspraken van de profeet Jesaja, hoofdstuk 57, de verzen 1 en 2, waar Gods Woord aldus luidt:

- 1. De rechtvaardige komt om, en er is niemand, die het ter harte neemt; en de weldadige lieden worden weggeraapt, zonder dat er iemand op let, dat de rechtvaardige weggeraapt wordt voor het kwaad.*
- 2. Hij zal ingaan in de vrede; zij zullen rusten op hun slaapsteden, een iegelijk, die in zijn oprechtheid gewandeld heeft.*

Leerrede.

Het is een stof van grote inhoud, die in deze woorden is begrepen. Mogelijk zijn er, die wensen te weten hoe mijn vrouw afgestorven is, want ik zie onder ons die deze week niet bij mij aan huis geweest zijn, hoewel er zeer, zéér velen geweest zijn, en anderen, die niet persoonlijk gekomen zijn maar per brief of kaart hun medeleven hebben betuigd. Zo zijn er dan wellicht nog verschillenden die nog het laatste van mijn vrouw willen horen. Daarom zullen wij maar de gehele dag, dus ook vanavond, over deze woorden spreken, dan behoeven wij ons niet zo te bekorten of gehaast te zijn.

Ik heb dan verleden week Zondag gezegd, dat het ernstig met haar was. Het is al op de dag van ons huwelijk geweest, dat ze tegen mij zei: "Zul je er rekening mee houden, dat ik vroeg weggenomen word? Want ik word niet oud." Ik heb dat over mijn kant laten gaan, tot dat zij voor de eerste keer ernstig ziek werd. Toen is dat naar boven gekomen en telkens wanneer zich weer nieuwe ellende voordeed, sprak mij dat weer aan. Daardoor heb ik in al die jaren dat zij ernstig ziek was, nooit rust gehad, en dan dacht ik telkens: nu zal de slag vallen.

De laatste anderhalf jaar heb ik in 't geheel geen rust meer gehad. Ik ben ook maar een paar keer 's nachts van huis geweest, en toen ik de laatste keer op Urk was, en 's nachts niet meer thuis kon komen, is mijn zeggen geweest: "Nu moet je mij niet meer moeilijk vallen, in deze omstandigheden blijf ik 's nachts niet meer van huis; ik heb dan geen rust."

Dit laatste ziek zijn is begonnen met: "Mijn einde komt; ik ga sterven." Zij heeft de kinderen heel de zomer er al op voorbereid, dat zij hun moeder zouden moeten missen. Vorige Zondag heb ik hier er één en ander van gezegd.

Toen ik thuis kwam, hebben wij gebeden en gegeten, en voordat wij lazen en dankten was haar vraag, of er gezongen kon worden en op het orgel gespeeld:

't Hijgend hert, der jacht ontkomen, ...

en:

Maar de HEER zal uitkomst geven, ...

Zij was rijp voor de hemel. Die zaken had ik al weken opgemerkt. Als er genade werkt, is er in gewone gevallen levenskracht om hier alles op te pakken en verder te kunnen gaan. Maar bij haar was dat niet het geval, want juist wanneer er genade was, dan zag zij niet meer door het leven heen, bij aanvang gevoelend de heerlijkheid die hierboven is en wat het deel is dergenen die reeds ingezameld zijn. Dan sprak zij in het bijzonder over Bogaard (onze oude leraar) en over (wij weten allemaal wel de naam van het dienstmeisje dat wij gehad hebben) Mientje Poppeliers. Dan was het: "Oh, wat genieten die! Ik kàn hier niet blijven."

Het was niet zo, dat zij lichtvaardig over de dood sprak, want deze zomer zat zij soms geheel in elkaar en dan was haar zeggen: "De engelen hebben vleugelen om hun aangezichten en ook hun voeten te bedekken voor die Majesteit! Wàt een punt des tijds zal dat zijn om die Majesteit te moeten aandoen!" Daarbij zei zij verder: "Niet dat ik beàngst ben of vréze heb voor God, want Hij laat Zijn Vaderlijke liefde gelden, maar er is bij Hem zulk een geduchte Majesteit, en Die moeten wij toch ontmoeten!" De genade heeft alles zo gewrocht, dat zij gevormd is, geheel uitgezuiverd, zelfs van alle eigen gedachten. Er bleef niets anders over dan, zover wij hier van volmaaktheid kunnen spreken, geheel door het geloof in Christus, als in een volkomen rust voor haarzelf.

Nadat wij - 't Hijgend hert, en Maar de HEER - gezongen hadden en zij nog zoveel mogelijk mee had liggen zingen, en in alles zichtbaar was dat alles naar God dorstte, heeft zij de kinderen verzocht te zingen en ook te leren een gezang (het is gezang 186 uit de oude bundel) dat ik voor deze gelegenheid maar eens lezen zal, dan weten de kinderen hier ook wat mijn vrouw voor haar kinderen heeft achtergelaten:

Spoedig zal het uurtje komen,
dat mij uit deez' jamm'ren haalt;
Bij Gods zacht ontslapen vromen
Is de rust mij reeds bepaald;
Waarom dan zo bang geklaagd,
Daar mijn heil in 't sterven daagt?

Treurig' ogenblikken lijdens
brengen mij in rust en vreugd;
Weinig' ogenblikken strijdens
Leev'ren mij de kroon der deugd,
Die de Heer' elk, die gelooft,
Zelf eens drukken zal op 't hoofd.

Onze korte, droeve dagen,
Vol van jamm'ren en geweën,
Snellen spoedig onder 't klagen
ongemerkt als dromen heen;
Want ons leven en ons leed
Zijn een hand, één hand slechts, breed.

Heiligen van vroeger' jaren
Kwijnden hier, gedrukt van kruis;
Nu zijn zij, bij d'eng'lenscharen,
Eeuwig bij hun Vader thuis;
Schoon hun vlees, in 't graf verteerd,
Reeds tot stof is weêrgekeerd.

Word ik ook bij mijne vaad'ren
In het graf terneêrgeleid,
God zal eens mijn stof vergaad'ren,
Leven doen voor d'eeuwigheid;
Daar verwacht mij vol genot,
Bij mijn Heiland en mijn God.

En zij heeft verzocht of de kinderen dat, als een nagedachtenis aan hun moeder, wilden leren. Gij gevoelt dus allen wel, dat het ons niet is overvallen. In het minst niet. Want in alles sprak zich uit: "Jullie moet er rekening mee houden, hoor." 's Nachts was het ook weer zo; ik wilde opblijven, maar ze zei: "Kom nu nog maar even liggen, want het is maar een klein poosje dat wij bij elkaar zijn."

Nadat zij Maandagmiddag nog wat had gebruikt en wij bij haar bed een kopje thee zaten te drinken - ik had haar hand in mijn hand - daar, opeens slaat ze haar ogen op en zegt: "Oh, daar heb je die vreselijke pijn weer van vorig jaar! Dàt is de scheiding!" Toen heeft ze zó'n smart gehad (nu, achteraf blijkt die kwaal te zijn doorgebroken), dat de kinderen, die uit school kwamen, op straat zijn blijven staan te huilen, want je hoorde haar op straat kermen!

Toen is satan zó in de weer geweest, met: "Nu mens, nu hèb je altijd zo hoog opgedaan van die hemelse Vader, nu moet je eens kijken, is dàt Zijn behandeling?!" Toen is ze zó bitter gaan schreien, dat ze tegen mij en Rika zei: "Gaan jullie eens hàrd aan het zingen uit psalm 89 het laatste vers:

Gedenk de smaad die elk van Uwe knechten lijdt,
Waarmeê elk machtig volk mijn bang gemoed doorsnijdt;
De smaad, o HEER, waarmeê Uw haters ons beladen,
Waarmede zij de gang van Uw Gezalfde smaden.
Gij immers wilt of zult nooit onze hoop beschamen;
Den HEER zij eeuwig lof, en elk zegg': "Amen, Amen!"

en ook het eerste vers van Psalm 77:

Mijn geroep, uit angst en vrezen,
Klimt tot God, het Opperwezen,
God, Die in mijn ongeval,
d'Oren tot mij neigen zal.
'k Zocht Hem in mijn bange dagen;
'k Bracht de nachten door met klagen;
'k Liet niet af, mijn hand en oog
Op te heffen naar omhoog.

Dus wij hebben haar, terwijl zij zo lag te kermen, haar wens gegeven.

Voor zover men het zingen kon noemen, hebben wij gezongen, en toen brak de hel af en kwam er voor de dag uit Psalm 22 wat Christus' pad was. Daaraan heeft zij in haar lijden zoveel gemeenschap gekregen, dat ten laatste haar zeggen was: "Ik heb een koningsdeel." Dñe genade heb ik nooit beleefd. Jullie? Dat, terwijl de smart zo groot was, dat het gekerm buiten te horen was, zij zeggen kon, een koningsdeel te hebben. Daarop is zij kalm geworden. De dokter is gekomen en heeft haar nog een injectie gegeven voor de grootste pijn, maar ze heeft geen ogenblik meer geklaagd, en haar verstand is helder gebleven tot het laatste ogenblik. Toen kwam 's middags de dokter vragen, of ze nog op het ziekenhuis tegen had. Hij zei: "Ik ben bij alle specialisten geweest en ik zou het bijzonder graag hebben dat je naar het ziekenhuis ging, want ik kan geen verantwoordelijkheid meer op mij nemen."

Eerst sprak ze tegen: "Och, laat mij maar liggen", want ze zag niets anders dan haar einde. Maar, terwijl ik even naar de telefoon was, omdat er voor mij gebeld werd, zegt ze opeens tegen de dokter: "Doe maar wat u het beste acht. Eigenlijk is het ook geen doen meer met z'ñ lichaam. Doe maar zoals jullie denken dat het goed is." Toen ik van de telefoon terugkwam, kwam de dokter me tegemoet, en zei: "Ik kan je wel feliciteren, zó blij ben ik, want als die injectie uitgewerkt is, dan vliegt ze tegen de muur op van de smart, en dan zal alle lijden dat gepasseerd is, in de schaduw gesteld worden door wat er dan zal gebeuren."

Dus is zij naar het ziekenhuis gebracht en haar zeggen was: "Man, zul je er rekening mee houden, dat dit mijn laatste gang is. Ik kom niet meer levend thuis." Al had ze net zo'n gezond lichaam gehad als anderen, maar zij kòn hier niet meer leven, ze kon het hier niet meer houden. Toen wij in het ziekenhuis gekomen waren, zeiden de doktoren: "Het is zeer ernstig, wij móeten hier ingrijpen. Wij kunnen het geen ogenblik meer uitstellen." Dus zij hebben gedaan wat zij konden.

Nog een twintig minuten voor de operatie hebben wij bij elkaar kunnen zijn en op mijn vragen: "Heb je nog wat te zeggen, of te vertellen, of te vragen, of wàt ook?", was haar antwoord: "Ik heb veel te zeggen, en niets meer." Zij was uitgepraat. Ik wist óók niet wat ik zeggen zou. Toen heb ik nog gevraagd: "Zullen wij Gods aangezicht zoeken?" Haar antwoord was: "Nu, dat is goed." Dus ik heb nog getracht te bidden. Maar ik kon niet meer bidden of haar nog een beetje verlenging van levenstijd gegeven kon worden opdat wij tezamen konden blijven. Ik heb haar aan God Drieënig overgegeven, dat zij gekocht was met Christus' bloed, betaald met Zijn dood. Mijn laatste woorden waren: "Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde." Daarop zei ze heel plechtig: "Amen." Dat is het laatste woord dat ik van mijn vrouw gehoord heb: "Amen."

Toen de operatie voorbij was kwam er een zuster aanlopen: "Kom gauw, de pols is zó min." Maar toen wij bij haar kwamen wàs ze er niet meer. Even heb ik gestaan, een ogenblik maar, en toen kwam naar voren: wat had zij verlangd. Maandag en Dinsdagmorgen, toen ik alleen was, heb ik ontzettend geweend, want ik kon de smart en het lijden niet meer aanzien, maar toen de adem er uit was, kon ik niet anders zeggen dan: "Kind, je bent verlost, God heeft je wèlgedaan. Je hebt het verlangd, gewenst en nu je doel verkregen."

Dat is niet zó, dat mijn hart niet als in mij omgekeerd is, hoor! Maar, in zulke omstandigheden moet men toch de liefde laten spreken. Als wij nu eens zó gelegen hadden, rijp voor de hemel, en in een lichaam met z'ñ smart, dat alle doktoren hun hoofd er over schudden, en als wij onze wens kregen, wij in de hemel waren, zou men dan zeggen: "Ik houd je liever hier?" Ik kon het niet doen en durfde het ook niet.

Daarna heb ik nog met de dokter gesproken, en alles kwam hierop neer: "Hoor eens, je vrouw móest sterven."

Na de operatie in 1942 is het een kwaal geworden, waar niets meer aan te doen was." Dus ook van die zijde ben ik nog bevredigd, dat ze nog ingegrepen hebben, zodat ik nu geen verwijt heb, dat ik het zèlf eerder had moeten doorzetten. Deze dagen bezet mij zó'n rust en vrede; ik ben mijnszelfs niet.

Indertijd, ik denk zowat twee maanden nadat ik hier in Schiedam gekomen was, is het zó geweest dat ik op een morgen, zeer vroeg, tussen twee en drie uur, met mijn handen boven mijn hoofd door de gang liep: wie was ik, en hóé kon ik jullie dienen. Terwijl ik zo jammerde, was het of de Koning Zich bij mij aandiende, en Zijn Woord was, dat Hij mijn Broeder was - dat Hij de broederen in alles gelijk was geworden - en, als ik aan Hem bleef hangen, dan wilde Hij, als ik in lijden was, mede in het lijden zijn, als ik in jammer was, wilde Hij daarin mededelen, ik in armoede, Hij óók, ik in blijdschap, Hij óók. Zo wilde Hij in alles gemeenzaam, broederlijk wezen.

Nu kan ik zeggen, tot roem van Zijn genade: des Konings Woord is getrouw geweest. Want wij hebben met een getrouw Koning te doen! Maar, dat is onder één conditie, het moet hier een eerlijke zaak zijn! Als er aan de binnenkant contrabande zit, of er huizen afgoden, daar gaat de Koning niet mee akkoord. Het moet een eerlijke zaak zijn.

Daarom zou ik u uit de diepste grond van mijn hart willen aanmanen, omdat ik het heb ervaren in hetgeen is gepasseerd: draagt toch zorg dat het aan de binnenkant een vlakke boel is. Zoekt vlakke te maken en als het er is, zoekt het dan te behouden. Laat dat het hoogste doel zijn, want wij kunnen dat soms zo nódig hebben. Als ik nu eens geen genade had, dan zat ik toch zeker in een hoek van de kelder! Maar nu heb ik genade en behoeft dat niet, maar geniet ik de vrucht dat Christus de Getrouwe is, de Waarachtige, en dat Zijn Woord de waarheid is.

Ook op de begrafenis is alles in de volste vrede verlopen. Ik ben niet hier geweest, maar zoals Pronk toen gesproken heeft, heeft, naar ik heb gehoord, aller hart ingenomen, en zo heeft ook Van de Breevaart zeer tot stichting gesproken. Wij kunnen dus wel zeggen, dat haar ook in haar dood eer aangedaan is. Ik verlies veel. Zij was een gevallen mens, net zoals ik en een ieder ander, met eenzelfde verdorven natuur, maar zij heeft veel genade gehad, en beleefd en uitgeleefd, op alle mogelijke wijze, geestelijk en ook wel uitwendig.

Het is wel gebeurd, dat als wij 's Zondags naar de kerk zouden gaan, ten laatste het hoge woord er uit kwam, dat ze 's Zaterdags vergeten had schoenen te kopen, want in de voorgaande week had zij al haar schoenen weggegeven. Of, er was een arme vrouw voorbijgegaan, die niet eens een mantel had. "Dat was toch te erg, en ik had er drie", zei ze later. Dus op het raam geklopt: "Kom eens even binnen", en haar een mantel aangetrokken. Ja, haar japon was ook niet goed meer, en het mens moest toch een hóéd hebben. En omdat het regende, kreeg ze er tegelijk nog een paraplu bij en een paar schoenen.

Zo was mijn vrouw. Maar haar linker mocht niet weten wat haar rechter deed. Soms, onverwachts, kwam het wel eens uit, en dan was haar zeggen: "Ja, ik kon het niet laten; wij hebben het toch ook allemaal maar gekregen." Daarvan zou ik wel tientallen voorvallen kunnen opnoemen. Zij was een christin, en heeft dat uitgeleefd. Het is allen wel bekend uit de hongerwinter hoe zij toen was.

Dus, ik heb veel verloren, maar ... wat heeft zij véél áángedaan. Zij heeft nu haar wens en verlangen verkregen, om bij Hem te zijn Die haar Leven was. Laat dat dan genoeg zijn. Ik geloof dat ik één en ander in het kort genoegzaam gezegd heb om alles te begrijpen. Laat ons dan tot de tekst overgaan, maar laten wij nog vooraf zingen uit psalm 68 en daarvan het tweede vers:

Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielevreugd, ...

De profeet Jesaja leefde en profeteerde ten tijde van verval en onder andere tijdens het koningschap van Hizkia. De koningen van Juda waren soevereine vorsten, toonaangevend, en trokken, om zo te spreken, heel het volk als achter zich mee, hetzij op de weg van de vreze des HEEREN, of anderszins op de weg van afgoden en beeldendienst.

In die dagen was er innerlijk verval, waaruit de profeet hier spreekt: "De rechtvaardige komt om, en er is niemand, die het ter harte neemt; en de weldadige lieden worden weggeraapt, zonder dat er iemand op let, dat de rechtvaardige weggeraapt wordt voor het kwaad." Hoe kwam dat? Zij leefden zichzelf; als men nu maar eten en drinken had, en het ging naar wens en eigen begeerte, of er dan mensen tot God bekeerd werden of niet, en of er nieuwe geboorte in het Koninkrijk was dan wel of er door de dood werden weggenomen van Gods knechten of kinderen, men leefde zó zichzelf, dat men het niet ter harte nam, er niet op lette. Dat was maar een gewone zaak, nietwaar, de één voor de ander gaat toch dood. Dat is de koudheid, de hardheid van een mens waar zonden zijn en men leeft daarin.

Zelfs koning David, al was hij nog zo'n uitnemend kind Gods, maar toen hij gezondigd had, benevelde de zonde hem zodanig, dat hij, toen hem geboodschapt werd dat Uria gevallen was, sprak: "Het zwaard verteert zowel dezen als genen." Dat is nu eenmaal zo in oorlogstijd, maar hij zelf had bevel gegeven, dat zij Uria vooraan, tegenover de sterkste strijd moesten stellen, en dan van achter hem afkeren, opdat hij geslagen zou worden en sterven.

Dat alles tekent ons de staat van zonde, van verderf, van koudheid, van hardheid. Als er dan een tijd is van koudheid en hardheid, me dunkt, dat het dan ook heden ten dage wel zo is. Wij leggen er dan ook de nadruk op, dat de zonden de mens gewoonweg tot in de grond, tot in de wortel toe, geheel ontwrichten als schepsel Gods, zodat men leeft als de beesten.

Immers, bij de beesten is het zó, dat als er daar één dood gaat, dan kijken ze er eens een poosje naar, en dan gaan ze weer dóór met rennen, of, als het beesten in de wei zijn, met grazen, al gaan sommige dieren door instinct (neem bijvoorbeeld een duif) wel treuren. Dus, bij sommige dieren valt het wel eens voor, maar verder letten ze er niet op. Nu, zó laag zet nu hier de evangelische profeet Jesaja de mens neer, omdat men het niet ter harte neemt, er zelfs niet eens op let, want het is een "heel doodgewone zaak!"

Maar God, zo lezen wij hier, heeft er wat anders mee voor. Want Hij raapt ze weg, Hij neemt hen weg. Dat zijn Zijn handelingen. Hij doet dat, voor de dag van het kwaad.

Nu wil ik er deze dag niet breedvoerig over handelen, maar ook mijn vrouw heeft gevreesd met grote vreze. Het is bij haar maar vier dagen geweest (zij was toen 26 jaar oud), dat God bij haar thuis bracht de staat van ons land, en van ons volk, en ook van de kerk. Dikwijls wordt er gesproken over de breuk van land, volk en kerk, maar er is groot onderscheid of men daarvan waarneemt, dat is: dat God Zelf door Zijn Geest daar wat van opent, of dat wij door Gods Geest daar persoonlijk ingezet worden als een onderwerp, en daaronder worden bearbeid.

Want als wij er persoonlijk onder bearbeid worden, dan worden wij als Nederlanders aangemerkt (wij hebben Nederlands bloed in onze aderen), als kerkelijk -- al zijn wij nooit belijdend lid van enige kerk of gemeenschap geweest, maar daar wij een gedoopt voorhoofd hebben en soms deel genomen hebben aan het Heilig Avondmaal -- en, in zoverre er genade en aanneming is, als kinderen Gods. Er ligt een breuk tussen Christus en Zijn gemeente. Immers, men heeft gebroken met Christus.

De Nederlandse staat en kerk, die als tweelingen uit de verdrukking zijn voortgekomen - van onder de Spaanse en Roomse heerschappij en tirannie - hebben hier eeuwen lang onder de zegeningen verkeerd, onder de heilsbanier van Vorst Messias. Maar ons land, volk en kerk hebben in het openbaar met Christus gebroken.

In 1795 is het zelfs een voldongen feit geworden, dat wij opgehouden zijn een christennatie te zijn, toen zijn wij een neutrale staat geworden. Men heeft eenvoudig met Jezus Christus, Die hier geëerd werd, gebroken en afgedaan, want voor alle wetten, rechten en privilégien - wat het was, was het - gold: is dat naar de Woorden Gods, naar de wille Christi? Zo ligt er een nationale schuld, welke zowel geldt voor mij, als voor u, voor de overheid als voor de minste onderdaan. Daar kan niemand onderuit.

Als wij wat kennis hebben opgedaan van de vaderlandse- en van de kerkgeschiedenis, dan kunnen wij die zaken, bij enig doordenken, weten. Het is erg jammer, dat velen van ons volk als het ware niets weten van de kerkgeschiedenis in Nederland en er slechts een oppervlakkige kennis is van de vaderlandse geschiedenis, terwijl wij één van de schoonste geschiedenissen hebben, zowel wat het vaderland als de kerk betreft, van nagenoeg alle volken der aarde. Wordt men nu één en ander gewaar, dan heeft onwillekeurig die partij het gedaan, en die kerk. Of: dat moet anders, dit zus en dat zó. Daardoor wordt er in gezelschappen, van kansels en in raadsvergaderingen zó gehandeld: dat moet anders!

Hoort eens, er valt niets te veranderen. Er is maar één oplossing: terug naar Christus. Er zit een breuk, en alle verbeteringswerk faalt. Alle verbeteringswerk, zowel op staatkundig als op maatschappelijk en kerkelijk gebied moet een groot fiasco worden. Er is maar één oplossing, en dat is: terug naar Christus. Als Hij in eerherstel komt, zal Hij al die zaken wel ordenen. Er mag hoog opgedaan worden over Sabbatsontheiliging, over voetbal en bioscoop enz., nu, dat is verschrikkelijk, maar dat is géén hoofdzaak, doch enkel vruchten van die kwade boom. De boom deugt niet!

Dat alles is ook het deel van mijn vrouw geweest. God heeft haar dat niet alleen thuis gebracht, maar haar er ook persoonlijk onder bearbeid. Toendertijd had niet een ander het gedaan, maar was zij de breukenmaakster en heeft God haar rechterlijk behandeld.

Datzelfde bloed van verzoening, waardoor zij uit haar staat in Adam aangenomen was bij God, is tussenbeide gekomen tot verzoening óók van de breuk van land, volk en kerk. Daaruit heeft zij ook veel gesproken over wat Nederland te wachten staat, want God laat dat zó niet zitten en Christus óók niet! Hij laat Zich zó maar niet buiten de deur zetten. Het mag lang "goed" gaan, maar te Zijner tijd zal Hij wel bewijzen: "Ziet, hier ben Ik."

Maar ... in welke weg zal dat wezen, dat God Zijn Zoon weer in ere herstelt? Dan kunnen wij rekenen op harde, en ráke klappen. Want de oorlog heeft niets teweeg gebracht dan enige beroering op kerkelijk terrein. Men tast als een blinde aan de wand, en, gelijk die geen ogen hebben; men stoot zich op de middag als in de schemering. Al worden er soms woorden aangehaald, maar Gods Geest wordt er onder gemist, Die geeft het rechte inzicht. Daarom heeft zij ook gesproken over de dag des kwaads.

En om een woord te gebruiken, dat in oude dagen in de kerk gebruikt werd: als er kinderen Gods of knechten van God weggenomen werden, dan zei men, dat het geen mooi teken was als God van Zijn beste huisraad uit Zijn huis, dat is uit Zijn kerk hier op aarde, wegnam. Zullen wij daar dan rekening mee houden? In het algemeen wordt er géén rekening mee gehouden.

Als de rechtvaardige en weldadige lieden worden weggeraapt, dan worden zij weggenomen voor het kwaad. Maar men neemt het niet ter harte en men let er niet op. Nochtans doet God dat ook vóór de dag van het kwaad. Nu zijn haar ogen gesloten en behoeft zij al het kwaad niet te zien dat zal komen, hoewel zij er behoorlijk haar deel van heeft gehad. Want, al lag zij ziek te bed, zij lag soms te kermen van de jammer, want er was voor haar hier nauwelijks plaats om te leven vanwege dat er breuk op breuk in het land werd uitgeroepen en vanwege het zware oordeel van God dat op haar drukte. Zo raapt God hun dan weg vóór de dag van het kwaad.

Let nu wel op: dat staat er van de rechtvaardigen, van de weldadige lieden. Rechtvaardig! Wij weten dat de Schriftuur spreekt van vierderlei rechtvaardigheid. Ten eerste: rechtvaardig in eigen ogen. Dat geldt niet voor God.

Dan spreekt de Schriftuur ten tweede van rechtvaardig uit kracht van hun werk en handelingen. Ten derde van de rechtvaardigheid des geloofs, waardoor men voor God rechtvaardig is (zo leert onze catechismus) en een erfgenaam des eeuwigen levens en ten vierde spreekt Gods Woord nog van een gerechtvaardigd worden uit de werken, nadat allereerst geschied is dat men door het geloof gerechtvaardigd is en aanneming bij God verkregen heeft.

Wij zullen aan de rechtvaardigheid in eigen ogen, gelijk die van de Farizeeën was, en waarvan Jezus in de gelijkenis van de Farizeër en de tollenaar handelde, voorbijgaan. Ook zullen wij voor ditmaal laten liggen de rechtvaardigheid zoals de Schrift dat noemt in handel en wandel tegenover de naaste, maar zullen een ogenblik stilstaan bij de rechtvaardigheid uit kracht van genade.

Niemand wordt gerechtvaardigd door zijn godsdienst of door zijn werken of door veel te bidden enz. Hoe dan? Alleen door een waar geloof (zo leert ons leerboek) in Jezus Christus. Wie werkt dat geloof? Het antwoord is: De Heilige Geest. Wat is het middel? Het geschiedt door de verkondiging van het heilig Evangelie. Want waar de Heilige Geest het Woord der prediking bekrachtigt, daar zal het onderwerp moeten aannemen een mens te zijn buiten God, die in Adams val van God is afgevallen gelijk het blad van de boom, en nu onder Zijn toorn ligt.

Als Gods Geest de leer verder aan het hart heiligt, dan komt voor de dag, dat slechts in Jezus Christus zaligheid is, en dat men Die niet anders dan door een waar geloof zich kan toe-eigenen en kan aannemen. Hebben wij van onszelf geloof? Neen! Het geloof zoals dat tegenwoordig soms wel beredeneerd wordt met: "Men moet aannemen en geloven", dat is niet het geloof der uitverkorenen Gods, wier geloof een gave is.

Johannes de Doper leerde daarvan: "Een mens kan geen ding aannemen, zo het hem uit de hemel niet gegeven zij." Dat gaat dus niet. Ook bemerken wij nog, in het veertiende hoofdstuk van Johannes, dat Jezus tot Zijn discipelen zegt: "Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij", terwijl er in de voorgaande hoofdstukken toch sprake van is, dat zij in Hem geloofden. Ja zelfs wel dat Petrus één voor allen belijdenis deed: "Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods." Jezus zegt hierop: "Vles en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, Die in de hemelen is."

Waarom zegt Hij daar dan: "Geloof ook in Mij?" Deden zij dat dan niet? Jawel, zij geloofden wel, maar ... dat werk Gods en der genade, dat in het Nederlands uitgedrukt wordt met het kleine woordje "geloof" - omdat er in onze taal geen bekwamer woord voor te vinden is - is nochtans geen oppervlakkige zaak, in deze zin: iemand spreekt, en ik geef het hem gewonnen, ik geloof hem nu op zijn woord, alzo: God spreekt in de Bijbel en dat geef ik geloof, dus nu ben ik een gelovige.

Neen, zo is het niet. Het zielzaligend geloof staat uitgedrukt als te zijn: een zeker, een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest werkt, een betrouwen, een overgeven, een verlaten, een ons daarop als laten neerzakken en -zinken. Dat is eigenlijk het ware geloof. Doen wij dat? Neen, want onze bondsbreuk in Adam brengt met zich mee, dat wij zó verdorven zijn, dat wij alles zèlf voor elkaar zoeken te brengen. Daardoor is ons onmisbaar nodig, dat wij door Gods Geest zó verlicht en ontdekt worden, dat wij onze staat van algehele onmacht zien: dood door de zonde en onbekwaam tot enig geestelijk goed.

Wij hebben nodig zó uitgewonnen te worden voor onszelf en overwonnen te worden, dat in ons zetting gaat krijgen, dat wij een schepsel zijn die het oordeel en de verdoemenis verdiend hebben! God rein, en wij onrein. Wij, een vreselijke tegenstelling van wat Zijn reine Wezen is, opdat wij uitgewonnen zouden worden voor onszelf en alzó ingewonnen en overwonnen zouden worden voor de HEERE, onze God, dat die Majesteit bij ons eens kan gaan handelen in recht, in vereniging onzer ziel. Want wij zijn zó verdorven, dat wij zelfs de minste gedachte van God niet kunnen denken zoals betaamt, en niets, NIETS kunnen voortbrengen tot Zijn eer.

Als God dan in Zijn recht over ons heerschappij gaat voeren, en wij daarmee verenigd raken, dan zullen wij zó aan de zijde van God komen te staan, dat het eeuwig recht is dat Hij ons van voor Zijn aangezicht verdoet. En waar Hij het zwaard der gerechtigheid gebruikt, en ons in Adam afsnijdt, daar ontvalt dan de gevallen zondaar alle grond bij zichzelf, daar is het voor eeuwig kwijt en verloren, máár ... daar dan ons pad in Adam ten einde is, komt voor de dag, dat er op Golgotha wat geschied is. Daar heeft Christus het oordeel opgevangen en uitgebracht tot overwinning.

Als ons dan alle grond ontvalt, zo zinken wij neer op Zijn arbeid, en gaat de Heilige Geest het geloof in ons hart werken met zulk een kracht, dat wij ons de ganse arbeid van Jezus Christus toe-eigenen als zijnde persoonlijk voor ons geschied, en gaat, op grond van de aanneming van Christus door dat geloof van de Heilige Geest, die hoge Majesteit Gods Zich uitspreken: "Alzo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch schelden zal. Want bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de HEERE, uw Ontfermer."

Zo worden wij dan voor God rein verklaard op grond van wat Christus op Golgotha heeft gedaan. Hij heeft betaald en een eeuwige gerechtigheid aangebracht. Ja, Hij gaat ons in Christus aanzien als hadden wij nooit zonden gehad noch gedaan, ja, als hadden wij zelf al de gehoorzaamheid volbracht die Christus voor ons volbracht heeft. Ziedaar, dat is dan een mens die recht voor God staat, die rechtvaardig is.

Nu is er ook nog dit, wat wij lezen van Abraham en ook van Rachel, dat zij door de werken gerechtvaardigd zijn. Maar, let wel: wij worden uit de werken slechts gerechtvaardigd nadat wij eerst uit het geloof gerechtvaardigd zijn. Want gerechtvaardigd uit de werken, is: dat er door Gods Geest in die mate is gewrocht, dat het in werken voor de dag komt.

Wij zien dat bij Abraham. God vraagt aan Abraham: "Neem nu uw zoon, uw enige, die gij liefhebt, Izak, en ga heen naar het land Moría, en offer hem aldaar tot een brandoffer, op één van de bergen die ik u zeggen zal." Maar Izak was toch de erfgenaam?! Izak weg, dan was alles fout, dan lag alles omvèr!

Hoe is nu Abraham? God neemt zó'n plaats bij hem in, dat hij de volgende morgen vroeg opstaat, zijn ezel zadelt, twee knechten meeneemt en Izak, zijn zoon alsmede hout, vuur en een mes, en dan gaan ze naar het gebergte dat God wees. Toen zij daar in de buurt kwamen, lieten zij de knechten en de ezel achter en gingen samen opwaarts. Dan vraagt Izak aan zijn vader: "Zie het vuur en het hout; maar waar is het lam tot het brandoffer?" Nu is het zeggen van Abraham: "God zal Zichzelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon." Zo gingen zij verder naar boven, tot waar het altaar gebouwd moest worden. Als dat gebouwd is, dan is het woord van Abraham: "Izak, nu moet jij daarop plaatsnemen; dat is het bevel van God." Daar moest Izak zich aan onderwerpen, want God sprak!

En Abraham, die oude, beproefde man, bindt zijn zoon op het altaar, wanneer hij dan gereed staat om zulk een verschrikkelijk werk te doen, roept God tot hem: "Abraham, Abraham!" "Nu weet Ik dat gij God vrezende zijt, en uw zoon, uw enige, van Mij niet hebt onthouden." Daar komt dan uit de werken voor de dag wat er in Abraham woont omtrent God. Zo is dat: gerechtvaardigd uit de werken.

Want, de zaligheid verdienen door de werken der Wet, gáát niet. Wij worden slechts zalig door het geloof in Christus. Maar nu moet ook in werken voor de dag komen, dat het ware geloof ons eigen is. Zo worden wij dan uit de werken gerechtvaardigd ná het geloof. Dat is dan bij een mens die recht voor God is, die rechtvaardig is, waar God niet op tegen heeft, maar die Hij bemint. Het is geen geringe zaak, zij worden kinderen Gods genaamd.

En hoe is nu een vader of een moeder tegenover de kinderen? Nu is er geen tederder woord te bedenken, dan dat Hij wil zijn, gelijk een vader tegenover zijn kinderen.

Nu schikt Hij Zijn kinderen - al zijn zij rechtvaardig en rein voor Hem - wel allerhande kruis en bitterheden toe, want het kruis en het lijden worden hier de rechtvaardigen niet bespaard. Wàt is mijn vrouw niet wedervaren in de loop van deze acht jaar?

Maar al blijft dat niet bespaard, het is nu eenmaal niet anders dan dat Hij kastijdt, opdat wij Zijn heiligheid deelachtig zouden worden, en om ons hier te reinigen en uit te zuiveren. Hij wil hen voor de hemel pasklaar maken, en dàn raapt Hij hen op, ja, plukt hen als de leliën der dalen, opdat Hij hun plaats en bestemming geve bij Hèm in huis.

Is het hier een beroerde wereld, en is dit het deel van Zijn kinderen: "Ik ben, o HEER, een vreemd'ling hier beneên", dan behoeven zij hier niet te blijven. Zij worden hier weggeraapt, Hij haalt hen hier vandaan en brengt hen Zelf thuis. Dat is Zijn eigen werk, dat doet Hij.

Misschien mocht iemand zeggen: "Maar dat geschiedt dan toch maar door die verschrikkelijke dood!" Ja, maar ik heb mijn vrouw niet over de dood horen praten, wel dat zij heenging. Want voor iemand die rechtvaardig is, is er geen dood. Onze catechismus leert daarvan, dat onze dood geen betaling voor onze zonden is, maar alleen een afsterving van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven. De dood is dus als een poort, als een deur, opdat wij nu zouden kunnen ingaan.

Het lichaam vergaat hier tot stof, maar het is opdat onze ziel, in heerlijkheid opgenomen, daar bij Hem zou zijn tot de jongste dag, totdat ziel en lichaam weer verenigd worden in die grote dag, die dag der dagen, om Hem dan volkomen in alles te bedanken, met ziel en lichaam. Doch dáar meer van in het avonduur.

Ik heb maar in het kort het één en ander aangehaald over deze woorden. Dan dít tot vermaning: laat ons met elkander er op letten, dat de rechtvaardige omkomt en de weldadige lieden weggeraapt worden voor het kwaad. Is het dan dat men in het algemeen er niet op let en het niet ter harte neemt, och, dat God dan geven, dat wij het wel doen.

Wij zeiden reeds, dat er als een steunpilaar bij ons weggenomen is. Wat ligt er dan op ons pad? Om met elkander te meer aansluiting te zoeken in eenheid, liefde, verdraagzaamheid, maar in de eerste plaats gebondenheid aan God, aan Zijn genadetroon. Laten wij acht geven op satan, want die heeft een kleine tijd en gaat om als een briesende leeuw, en zijn listen, zegt de apostel Paulus, zijn ons niet onbekend.

Dat dan ons doel moge zijn om in eenheid aan God te hangen, en dat wij hier dan zoeken hetgeen is tot eer van Zijn Naam en ook tot nut van onze naaste. Waarin kunnen wij ook beter en hoger de nagedachtenis van de overledene eren, dan om in de vreze des HEEREN te wandelen, en hier betrachtters te zijn van Zijn Woord en Wet.

Geve God dat ons, mij persoonlijk, de kinderen, de familie, maar dat Hij dat ook schenke aan onze gemeenschap. Wij moeten allen diezelfde weg gaan, de één vroeger, de ander later, óók de kinderen, want als wij oud zijn, móéten wij sterven, maar als wij jong zijn kunnen wij sterven. Dat wij hier dan voorbereiding zoeken, opdat wij voorbereid mogen zijn, opdat de dood ons niet overvalle als een gewapend man, maar de dood, wanneer hij zal komen, voor ons een boodschapper van goede tijding zij.

Dat dan de God van alle genade, Zijn Godsvleugelen over ons uitbreide, en in al onze rouw, droefheid, smart en leegte, ons Zijn onmisbare genade en zegen schenke, Zijn Naam tot dankzegging. Amen.

Slotzang.

Psalm 68: 7

Gelijk een duif, door 't zilverwit, ...

Zegen.

Gaat voorts heen in vrede, en ontvangt de zegen des HEEREN:

De genade van onze Heere Jezus Christus, de liefde Gods des Vaders, en de troostvolle gemeenschap des Heiligen Geestes, zij en blijve met u allen. Amen.